

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

Περιοδοποίηση της Σπαρτιατικής Ιστορίας

Η αρχαία Σπάρτη υπό τον Ταϋγετο ευρίσκεται στο επίκεντρο της Δωρικής ουσίας του κλασσικού Ελληνισμού, και συνεπώς, στο εστιακό σημείο όπου «ίσταται», δηλαδή Είναι, ο απόλυτος άξονας της ιστορίας, της ανθρώπινης παρουσίας (Dasein) στον χωροχρόνο.

Η ιστορία της Σπάρτης από την Κάθοδο των Δωριέων μέχρι την επικράτηση της Ρωμαϊκής Κυριαρχίας στον Ελλαδικό χώρο διακρίνεται κατά την ίδια την μορφολογική διάρθρωση των εξελίξεων σε τέσσερις περιόδους:

(α) από της Δωρικής Καθόδου στην Λυκούργεια Τάξη (τέλος του 12^{ου} π.Χ. αιώνα – 1104 π.Χ. κατά την Ερατοσθένεια ορθοδοξία – μέχρι τα μέσα περίπου του 9^{ου} αι.)

(β) από την Μεγάλη Ρήτρα και την εμπέδωση του Δωρικού «Κόσμου» μέχρι το «Πάγωμα» της Μορφής και την άνοδο του θεσμού της Εφορείας (μέσα του 8^{ου} αι. - Λυκούργος – έως το πρώτο ήμισυ του 6^{ου} αι. – εφορεία Χίλωνος, 556 π.Χ., cf. Διογένης Λαέρτιος, I, 68).

(γ) από το «Πάγωμα» της Μορφής μέχρι την βαρυσήμαντη και συμβολική ήττα των Λακεδαιμονίων από τους Θηβαίους και τον Επαμεινώνδα στην Μάχη των Λεύκτρων (~ 556 π.Χ. – Ιούλιος 371 π.Χ.)

(δ) από την Μάχη των Λεύκτρων και την Σπαρτιατική ήττα στις βίαιες προσπάθειες ανανέωσης των μεταρρυθμιστών βασιλέων Άγη και Κλεομένη και του τυράννου Νάβι, τελικά δε στην συντριβή της Αχαϊκής Συμπολιτείας και την Ρωμαϊκή κυριαρχία (371 π.Χ. έως την καταστροφή της Κορίνθου, 146 π.Χ.).

[Οι φάσεις (β) και (γ) καλύπτουν την περίοδο της de facto Σπαρτιατικής ηγεμονίας στα Ελληνικά πράγματα, και επισημαίνονται από τον Θουκυδίδη και τον Στράβωνα (= Έφορο, πιθανώτατα):

ή γάρ Λακεδαιμόνων μετὰ τὴν κτίσιν τῶν νῦν ἐνοικούντων αὐτὴν Δωριῶν ἐπὶ πλεῖστον ὧν ἴσμεν χρόνον στασιάσασα ὅμως ἐκ παλαιάτου καὶ εὐνομήθη καὶ αἰεὶ ἀτυράννευτος ἦν. ἔτη γάρ ἐστι μάλιστα τετρακόσια καὶ ὀλίγω πλείω ἐς τὴν τελευτὴν τοῦδε τοῦ πολέμου, ἀφ' οὗ Λακεδαιμόνιοι τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ χρῶνται – καὶ δι' αὐτὸ δυνάμενοι καὶ τὰ ἐν ἄλλαις πόλεσι καθίστασαν.

Θουκυδίδης, I, 18, 1

(Ο Ηρόδοτος, I, 65-66, αν προσεχθεί σωστά τί λέει, συνάδει, πλην του ότι θεωρεί μεγαλύτερο το διάστημα της Σπαρτιατικής σταθεράς υπεροχής, ανεβάζοντας τους χρόνους του Λυκούργου στον 10ο αι. π.Χ. (ο Λυκούργος ήταν επίτροπος του ανηψιού του βασιλιά Λεωβότη). Από τότε που ίσχυσε ο Δωρικός “κόσμος” του Λυκούργου, οι Λακεδαιμόνιοι τα πήγαιναν καλά πλην των προβλημάτων που συνήντησαν στην επιχείρησή τους καθυπόταξης της Τεγέας κατά τις αρχές του 6ου αι. Προ του Λυκούργου “κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων κατὰ τε σφέας αὐτοὺς καὶ ξείνοισι ἀπρόσμεικτοι” (I, 65, 2). - Ο Ηρόδοτος εδώ επίσης αποδίδει την ὕστερη Λακωνική ανεπιμεξία προς ξένους στην πρότερη εμμονή των Σπαρτιατῶν να τηρήσουν αδιάφθορη την αυθεντικότητα του Δωρισμοῦ των. Με “κατεστεῶτα κόσμον” της Σπάρτης εννοεῖ το ὅλον της Λακεδαιμόνιας ιδιαιτερότητας, πολιτειακή δομή και τρόπο βίου, “τὰ νόμιμα πάντα” (I, 65, 5). - Σφάλμα του Ηροδότου εἶναι ὅτι αποδίδει στον Λυκούργειο κόσμο και τον θεσμό των Εφόρων – βάσει της αρχῆς αναγωγῆς της πάσας τάξης στον Λυκούργο. Φυσικά τυπικά μάλλον ἔχει δίκιο και σαυτό: οι πέντε Ἐφοροι ἦσαν αρχικά μια επιτροπεύουσα αρχή για τους πολίτες, ἀνάλογη προς τους πέντε Βιδιαίους για τους παῖδες, εφήβους και νέους (ο αριθμός και των δύο αρχῶν ἀπηχεῖ την αρχική θεσμοθέτηση των τοπικῶν διαιρέσεων των Σπαρτιατῶν κατὰ την κατοικία τους στα πέντε τοπικά διαμερίσματα της Σπάρτης, σε διαφοροποίηση αν ὄχι κάποια ἀντίθεση και υποκατάσταση των “εθνικῶν” διαιρέσεων τους στις τρεις φυλές). Το καινούριο ἀπέναντι στον Λυκούργειο Κόσμο ἦταν η ἀνοδος των Εφόρων ἀπὸ τον 6ο αἰῶνα σε κεντρική αρχή της Σπαρτιατικῆς πολιτείας).

οἱ δὲ κατασχόντες τὴν Λακωνικὴν (sc. ἐκ των Δωριέων) [καὶ] κατ' ἀρχὰς μὲν <οὐκ> ἐσωφρόνουσι, ἐπεὶ δ' οὖν Λυκούργῳ τὴν πολιτείαν ἐπέτρεψαν, τοσοῦτον ὑπερεβάλοντο τοὺς ἄλλους, ὥστε μόνοι τῶν Ἑλλήνων καὶ γῆς καὶ θαλάττης ἐπῆρξαν, διετέλεσαν τε ἄρχοντες τῶν Ἑλλήνων ἕως ἀφείλοντο αὐτοὺς τὴν ἡγεμονίαν Θηβαῖοι καὶ μετ' ἐκείνους εὐθύς Μακεδόνες.

Στράβων, Η 518.28-519.5 Meineke (366C)]

[[Οι περίοδοι (α) – (δ) αντιστοιχούν στις εποχές του Μεγάλου Έτους της Σπάρτης, Χειμώνας, Άνοιξη, Καλοκαίρι, Φθινόπωρο. Κανόνα ερμηνείας παρέχει συνοπτικά και επιγραμματικά το ακόλουθο κείμενό μου.

«ο Νόμος της Θεσμικής Δημιουργίας και Φθοράς.

η εξέλιξη στον χρόνο, η ζωή, κάθε ανθρώπινου συστήματος (από πολιτισμική μεγαπερίοδο μέχρι μια οικονομική επιχείρηση) περνάει από τέσσερις φάσεις, τις «εποχές» του κοσμικού έτους.

(α) στον «χειμώνα» του γίνονται οι αφανέρωτες διαδικασίες που καθιστούν δυνατή την εμφάνισή του και την πραγματοποιούν στον κατάλληλο «καιρό», με την ευνοϊκή ευ-καιρία. έτσι στήνεται το νέο στην μεταβατική περίοδο κατά και μετά τον θάνατο του παλαιού – η σήψη των υγρών της γέννας μεταστοιχειώνει την σήψη του θανάτου.

(β) η «άνοιξη» συνίσταται στην διάρθρωση εκείνων των δομών που το εκφράζουν και έτσι μεγιστοποιούν την δράση του, στην δημιουργία των μορφών του κάλλους του και άρα της βέλτιστης λειτουργικής του ετοιμότητας, στην εαρινή «άνθιση» της ύπαρξής του, στην «ώρα» της ακμής του. αυτή την εποχή θεσπίζονται οι κάθε είδους θεσμοί που προσδιορίζουν το σύστημα στην ανεπανάληπτη ιδιαιτερότητα της ταυτότητάς του – **υψώνεται η νέα Ιδέα της ύπαρξης, δεν εφαρμόζεται καμιά έτοιμη, δημιουργούνται οι κανόνες του βίου του, δεν ακολουθούνται.**

(γ) το «θέρος» (όνομα και πράγμα) δρέπονται οι καρποί του καλού στησίματος. είναι το χρυσό μεσημέρι της ύπαρξης όπου ιδέα και πραγματικότητα βρίσκονται σε τέλεια αρμονία, όπου η αποκρυσταλλωμένη Μορφή του καινούριου είναι ζωντανή, και οι Θεσμοί (η θέσμιση) του συστήματος ισχύουν καλλιεργώντας και ενισχύοντας την δική του δυναμική χωρίς να περιορίζουν την δημιουργικότητά της.

(δ) και μετά το θλιμμένο «φθιν-όπωρο», με την ανάμνηση και την νοσταλγία της παρελθούσης δόξας. οι Τύποι μένουν, αλλά το Πνεύμα απέπτα, και συνεπώς τα αποτελέσματα και προϊόντα φθίνουν. οι θεσμοί παγώνουν, σκληραίνουν και γίνονται εύθρυπτοι – όσο σκληρότεροι τόσο ευθρυπτότεροι. μάταια οι άνθρωποι προσπαθούν να τους ακολουθήσουν, μα γιατί, σκέφτονται απλοϊκά (χαρακτηριστικό της φθινοπωρινής σκέψης είναι ο ρηχός ορθολογισμός του «διαφωτισμού»), αφού τους ακολουθούμε πιστά, γιατί δεν αποδίδουν; Όσο

δογματικώτερα τους πιστεύουν τόσο λιγώτερη απήχηση έχουν. **μηχανική εφαρμογή κανόνων ποτέ δεν αποδίδει: το πνεύμα είναι ελεύθερο και πνέει όπου θέλει. θεσμοί και κανόνες είναι όργανα του πνεύματος, δεν είναι το πνεύμα στην υπηρεσία θεσμών και κανόνων (κάνεις αυτό κι έχεις εκείνο).** --- πηγαίνετε στην Ολυμπία, περιδιαβείτε στα Θαύματα από τα υστερογεωμετρικά και πρωτοαρχαϊκά ειδώλια της ανάδυσης της Μορφής μέχρι τα υστεροκλασσικά της Μορφής που έχει εξαντλήσει το βάθος της ύπαρξης (τον Ερμή του Πραξιτέλη). και μετά περάστε στις αίθουσες της Ρωμαϊκής εποχής. το πλάκωμα είναι αφόρητο. μπορεί να ζήσει ο άνθρωπος με την μηχανική τεχνική; δεν μπορεί, - και δεν έζησε. κάτι καινούριο συνεπήρε την ψυχή του, που είχε την άνοιξή του, το καλοκαίρι και το φθινόπωρό του. πριν την συνειδητοποίηση του καινούριου συμβαίνουν στα Φθινόπωρα αγωνιώδεις, και συχνά ακραίες, ζοφερές προσπάθειες βίαιης επαναφοράς στην Άνοιξη, απέλπιδες επαναστάσεις κατά του νεκρού παλαιού οι οποίες εντούτοις σημαιοφορούν προϊόντα της σήψης του.»]-

30 Οκτωβρίου 2017